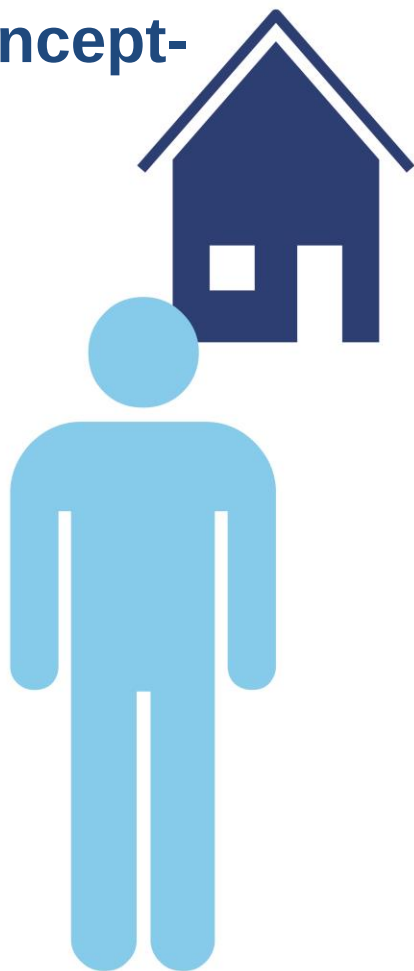

Startklaar maken van de Regiodeal Noordoost Fryslân

2A Campus voor
bouwen en nieuwe
materialen
-concept-

Op 16 november 2018 heeft Agenda Netwerk Noordoost € 25 miljoen toegekend gekregen op de Regiodeal 'Versnellingsagenda Noordoost Fryslân', samen met de regiodeal Holwerd aan Zee. Deze toekenning is een geweldige impuls voor de uitvoering van de plannen die de regio heeft gemaakt. Het is een erkenning van het Rijk voor de uitdagingen waar de regio voor staat.

De Versnellingsagenda kent negen gedetailleerd uitgewerkte businesscases op de onderwerpen onderwijs en arbeidsmarkt, innovatie en ondernemerschap en doorontwikkeling van de samenwerking, geaccordeerd door 43 partijen.

In opdracht van Agenda Netwerk Noordoost

Versie 5 februari 2019

Public Result B.V.
Postbus 11649
2502 AP Den Haag
Tel: 070 – 3468816
e-mail: info@publicresult.nl
www.publicresult.nl
Referentie: nofry19

WAAR STAAN WE NU?

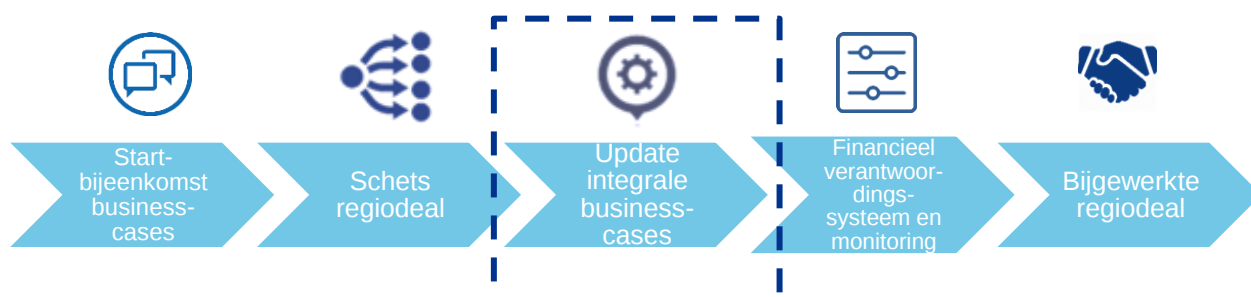
Wat hebben we gerealiseerd?

In deze businesscase wordt voor de planning uit gelopen – het gebouw is al bijna gereed en er kan alvast worden begonnen met de aankleding, inrichting en het verdere geschikt maken. Verder is het management van de bouwcampus opgezet en zijn er middelen vanuit EFRO verworven voor de opzet van de Proeftuin. De campus zal naar verwachting in september 2019 worden geopend.

Wat hebben we geleerd?

De businesscase is aangepast ten aanzien van de aanvraag die naar het Rijk is gegaan. De nog te sluiten Regiodeal biedt ruimte voor een wijziging omdat alle businesscases nog uitgebreider moeten worden toegelicht. Toch is het nu zaak om te kijken hoe om wordt gegaan met het feit dat een deel van het budget voor deze businesscase al voor het officiële begin is uitgegeven. Deze investeringen zullen naar verwachting niet subsidiabel zijn binnen de Regiodeal. Er wordt aanvullende financiering gezocht en te zijner tijd wordt eventueel de begroting van de businesscase verder aangepast (zie 'Hoe komen we daar?').

Stap 3 van het stappenplan om de Regiodeal Noordoost Fryslân start klaar te maken is begonnen; de update integrale businesscases. Tevens zijn al eerste stappen in de uitvoeringsfase gezet en is het management al opgezet. Dit kick-off document is een aanvulling op de businesscase op basis van de activiteiten die tot nu toe zijn uitgevoerd en de afspraken die zijn gemaakt tijdens de startbijeenkomst.

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Een fysieke testlocatie, de 'bouwcampus', wordt opgezet waarin de expertise van het mkb en de regionale kennis van de kennisinstellingen gecombineerd worden om tot een verdere uitwerking, testen (en inbedding) van Industrieel bouwconcept te komen. De campus is gericht op procestechnologie (o.a. automatisering en robotisering), het versnellen van de marktintroductie van producten en de ontwikkeling van circulaire producten voor de bouw.

- Opzetten fysieke testlocatie (proeftuin) (1x): Het opzetten van een fysieke testlocatie (proeftuin) waarin kennis wordt gedeeld en nieuw te ontwikkelen producten van MKB-bedrijven gericht op industrieel (en circulair) bouwen getest (en gepresenteerd) kunnen worden. Alle innovaties moeten als doel hebben een kwalitatieve en duurzame oplossing binnen het industrieel bouwproces.
- Maandelijks scrum-sessies met ondernemers en kennisinstellingen teneinde kennis te delen en te verbinden tussen bedrijven uit verschillende sectoren.
- De structurele inzet van 20 studenten per jaar van relevante opleidingen (MBO-HBO-WO) gericht op bouw, techniek, communicatie en ICT. Ook doen studenten waar mogelijk zelf onderzoek in overleg met de gebruikers van de proeftuin.
- Ontwikkeling nieuwe producten op het gebied van industrieel- en circulair bouwen (3 per jaar): ondersteuning het financieren en realiseren van een businessplan
- Realisatie van start-ups (1 per jaar): ondersteuning bij het financieren en realiseren van businessplan
- In samenwerking met NHL het realiseren van een doorlopende leerlijn op het gebied van industrieel bouwen.
- In samenwerking met het Nordwin College en het Friesland College onderzoek doen naar een nieuwe opleiding gericht op circulaire materialen in de bouw.
- Realiseren van (open) samenwerking tussen onderwijs (NHL, Nordwin College), bouwbedrijven en bedrijven in andere sectoren (zoals printing en ICT).

HOE KOMEN WE DAAR?

In het onderstaande volgen de belangrijkste accenten uit de startbijeenkomst op 13 december en de samenhang met andere businesscases:

- Voor het inrichten van de bouwcampus is al een aantal belangrijke stappen genomen. Het gebouw is beschikbaar en zal in september 2019 kunnen worden geopend.
- Er ligt een voorstel om geld te reserveren voor het meubilair, noodzakelijke faciliteiten, inrichten informatiecentrum, de kennisvoucherregeling en het bestendigen van de koppeling met het onderwijs (zie bijlage).
- De reeds gepleegde investeringen komen uit het bedrijfsleven, wat hun enthousiasme voor deze businesscase onderstreept. Het is nu zaak om ook vanuit de andere partners vaart in het project te brengen.

Samenhang businesscases

De bouwcampus ontstaat in nabijheid van het shared facilities center (businesscase 2B), waardoor er mogelijk synergieeffecten ontstaan.

Na de startbijeenkomst heeft het management de volgende accenten gezet:

- Alle partners en hun rollen zijn uitgewerkt terug te vinden in de EFRO-aanvraag (par 2.9.2)
- Alle investeringen worden voorbereid op eigen rekening en risico. Partijen werken plannen uit, zodat bij beschikking/vrijkomen van middelen de investeringen direct ingezet kunnen worden.
- Er is een eerste aanpassing in de begroting gedaan om het gat dat door vermindering van de Regiodealmiddelen is ontstaan te vullen, gebruik makend van de meevallende kosten (omdat er in een bestaand gebouw kan worden gewerkt). Mocht er toch een gat ontstaan, dan zullen de projecten/onderdelen worden weggestreept of wordt extra financiering gegenereerd. De kracht van de businesscase zit (echter) in de samenhang van de projectonderdelen.
- Aanvullende financieringsmogelijkheden zijn in gang gezet: Er is aanvullende financiering voor de kennisvoucherregeling aangevraagd bij de Rabobank. Voor het thema 'aardgasloos bouwen' wordt aanvullend met andere partijen geparticipeerd in een SNN-aanvraag. Tot slot wordt ook geparticipeerd in een samenwerking rond circulair bouwen. Ook hier wordt gekeken of er nog financiering kan worden aangevraagd bij SNN.

Jaar		Planning
2019	<i>Openen van de proeftuin</i>	<i>1-9-2019</i>
2020	<i>Proeftuin werkzaam zonder overheidssubsidie</i> <i>Opstarten regeling kennisvouchers</i> <i>Opstarten marketingcampagne</i>	<i>Begin 2020</i> <i>idem</i> <i>idem</i>

Bespreekpunten voor het management:

- Hoe wordt het enthousiasme bij het bedrijfsleven vastgehouden, als de financiering nog even op zich laat wachten?

HOE GAAN WE DAT ORGANISEREN?

De businesscase zal bestuurlijk worden ingebed in de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie regiodeal. Hier zijn de drie O's in vertegenwoordigd en wordt sturing gegeven aan de uitvoering van alle business cases.

De businesscase wordt op operationeel niveau getrokken door KEI NOF en Bouwgroep Dijkstra Draisma.

Over de begroting dient een besluit te worden genomen. De actuele jaarverdeling ziet als volgt uit:

Verdeling over jaarschijven	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	€ 565.500	€ 111.400	€ 111.400	€ 111.400	€ 111.400	€ 111.400

Het totale investeringsbedrag is €1.122.500, waarbij in de opstartfase meer middelen zijn gereserveerd voor het inrichten van de proeftuin. In de uitvoeringsfase zullen de middelen worden besteed aan kennisdeling en marketing en communicatie (zie ook bijlage financieringsplan (nog op basis van een 7-jarigplan)).

Bespreekpunten voor het management:

- Bijhouden en uitwerken aanvullende financieringsmogelijkheden
- Financieringsplan afstemmen met ANNO op basis van mogelijkheden voorfinanciering en meevallende kosten ontwikkeling bouwcampus

BIJLAGE 1: BUSINESSCASE

BIJLAGE 2: FINANCIERINGSPLAN

2.a Campus voor bouwen en nieuwe materialen

1. Doel en beoogde meetbare resultaten/effekten

- Bouwnijverheid is een belangrijke sector in Noordoost Fryslân. Aantal bedrijven zeer innovatief met o.a. nieuwe serviceconcepten en prefab. Medewerkers staan in Nederland bekend als harde werkers.
- Om economische sector van belang te blijven, moet deze zich blijven ontwikkelen en is het van belang dat er voldoende personeel beschikbaar komt en blijft.
- De landelijke ambitie uit de Energieagenda om de complete bebouwde omgeving gasloos van energie te voorzien vraagt om meer snelheid in de uitvoering dan nu gebeurt. Om 290.000 woningen in Friesland van het gas af te halen is de hulp van robots nodig en een inzicht in alternatieve energiebronnen.
- De provincie Fryslân wil dé ontwikkelregio op het gebied van circulaire economie worden in 2025. Daarvoor zet de provincie samen met Vereniging Circulair Friesland (VCF) een programma op. Onder andere voor het thema bouw wordt een regionale transitieagenda opgesteld, die een uitvoeringsprogramma voorstellen voor samenwerkende partijen binnen overheid, brancheverenigingen en ondernemers. Over de beleidsbrief van de provincie vindt eind maart 2018 in de Provinciale Staten besluitvorming plaats. VCF heeft al aangegeven dat ze waar mogelijk ondersteuning wil bieden op het gebied van circulaire kennisontwikkeling en oplossingsrichtingen voor vraagstukken die bij de bouwcampus/proeftuin (zie laatste bullet) naar voren komen.
- Het ontwikkelen van nieuwe constructietechnieken en –materialen is een wenkend perspectief voor de hele regio Noordoost Fryslân. Industrieel bouwen maakt gebruik van gestandaardiseerde, industrieel ontwikkelde en geproduceerde bouwcomponenten. Ook de koppeling met de agrarische sector is kansrijk. Voorbeeld hiervan is het lisdoddenproject.
- De sterke sectoren in de regio (bouwnijverheid, maakindustrie en agrarische sector) kunnen hier allen een rol van betekenis in spelen.
- Duurzaam bouwen is wereldwijd een van de grootste uitdagingen. De regio heeft hiervoor een goede propositie, vanwege de sterke bouwsector.
- De campus heeft als doel een plek te bieden aan MKB-bedrijven om experimenten te doen op het gebied van Industrieel Bouwen met als doel het bevorderen van innovatie en valorisatie in de bouwsector. De campus is gericht op procestechnologie (o.a. automatisering en robotisering), het versnellen van de marktintroductie van producten en de ontwikkeling van circulaire producten voor de bouw. Op de campus wordt de expertise van het MKB en de regionale kennis van de kennisinstellingen gecombineerd om tot een verdere uitwerking, testen(en inbedding) van Industrieel bouwconcept te komen.
- Eind 2017 heeft de regio een subsidieaanvraag bij EFRO ingediend met het projectplan Proeftuin Industrieel Bouwen. Bouwgroep Dijkstra Draisma wil in samenwerking met KEI een proeftuin ontwikkelen waar MKB-bedrijven kunnen experimenteren met industrieel (en circulair) bouwen. Bouwgroep Dijkstra Draisma heeft een gerobotiseerde fabriek in gebruik genomen. Er is een aanvraag ingediend om een gebouw in Dokkum te gebruiken als campus.
- Er is een duidelijke relatie met de toepassing van duurzame bouwmaterialen en -constructies in het kader van de Biobased Economy Friesland. Voor de regio's Noordoost Fryslân en Zuidoost Friesland is een PPS ontwikkeld met een looptijd van juli 2017 tot juli 2021. De businesscase kan hierop aansluiten. Zie voor een verdere beschrijving businesscase 2.d.

Beoogde (meetbare) resultaten/effekten:

- Het opzetten van een fysieke testlocatie (proeftuin) waarin kennis wordt gedeeld en nieuw te ontwikkelen producten van MKB-bedrijven gericht op industrieel (en circulair) bouwen getest (en gepresenteerd) kunnen worden. Alle innovaties moeten als doel hebben een kwalitatieve en duurzame oplossing binnen het industrieel bouwproces.
- Realiseren van (open) samenwerking tussen onderwijs (NHL, Nordwin College, Friese Poort), bouwbedrijven en bedrijven in andere sectoren (zoals printing en ICT)
- Het delen en verbinden van kennis tussen bedrijven uit verschillende sectoren door middel van maandelijks scrum sessies met ondernemers en kennisinstellingen.
- Het verbreden van de bekendheid van industrieel (en circulair) bouwen en het betrekken van MKB'ers en onderwijsinstellingen in het concept.
- Het sluiten van de keten van kennis, naar kunde naar kassa: door meer kleine bedrijven deel te laten nemen aan de campus kan innovatie beter vermarkt worden.
- De structurele inzet van *20 studenten per jaar* van relevante opleidingen (MBO-HBO-WO) gericht op bouw, techniek, communicatie en ICT. Ook doen studenten waar mogelijk zelf onderzoek in overleg met de gebruikers van de proeftuin.
- De ontwikkeling van 3 nieuwe producten op het gebied van industrieel- en circulair bouwen per jaar: ondersteuning bij het financieren en realiseren van businessplan
- De realisatie van één start-up per jaar: ondersteuning bij het financieren en realiseren van businessplan
- In samenwerking met NHL de realisatie van een doorlopende leerlijn op het gebied van industrieel bouwen.
- In samenwerking met het Nordwin College en het Friesland College onderzoek doen naar een nieuwe opleiding gericht op circulaire materialen in de bouw.
- Aansluiting bij de PPS Biobased Economy Friesland.

(Bron: Projectplan Call Proeftuinen KEI en BGDD)

2. Partners

Trekker: KEI NOF en Bouwgroep Dijkstra Draisma

Ondersteunen bij het ontwikkelen:

- Bouw 7/Aero
- Smart Robotics
- Gebruikers campus:
- PROBO
- HELEOS
- Betonson
- KNN
- Altenburg & Wymenga

Kennisinstellingen:

- Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
- Friese Poort
- Hogeschool Utrecht
- Nordwin College/Friesland College
- Overige kennisinstellingen zoals TU Delft, Eindhoven

Ondersteuning:

- Gemeenten Noordoost Fryslan, provincie en waterschap
- Gemeente Leeuwarden

De partners van de PPS Biobased Economy Friesland

3. Planning en mijlpalen

Looptijd project: ontwikkeling 2017-2018, uitvoering 2018-2025

Opzetten en management: 2018
Kennisindeling: 2018-2020
Marketing en communicatie: 2018-2020

Mijlpalen:

- 1-6-2018: campus/proeftuin startklaar voor eerste opdrachten
- 31-12-2020: campus op eigen benen: zonder overheidssubsidie

4. Projectorganisatie

Benodigd budget:

Kostenraming	
Werkpakket 1: opzetten proeftuin	€ 854.000
Werkpakket 2: kennisdeling 2018-2025	€ 140.000
Werkpakket 3: marketing en communicatie	€ 140.000
Totaal	€ 1.134.000

Kostenverdeling	
EU subsidies	€ -
Provincie Fryslân/lokale overheden/regio-envelop	€ 850.500
Bedrijfsleven	€ 283.500
Onderwijs	€ -
Totaal	€ 1.134.000

EU: -

Provincie/lokale overheden/regio-envelop: 75%

Bedrijfsleven: 25%

Onderwijs: -

Nadere verkenning overige subsidiemogelijkheden en financiering o.a.:

EU:

- Energietransitie Financieringsfaciliteit (ETFF): PM (v.a. €750.000)
- LIFE: PM

Rijk:

- Investeringsprogramma Transitieagenda bouw
- Diverse subsidiemogelijkheden via Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Provincie:

- Subsidieregeling circulaire economie (max €50.000,- per project)